

rı, Macar masalları ve menkıbeleri adlı iki eserinin de neşredilmek üzere olduğunu haber veriyor. Türkiye Folklor dergisi ile son zamanlarda çalışmaları tek-sif edilmiş ve kuvvetlenmiş olan bu sahada bir metod ve rehber kitabına büyük ihtiyaç olduğu için Bilâl Aziz'in tercümesi bu boşluğu doldurmaktadır.

Eser Van Gennep'in eserile beraber folklorde esaslı müracaat ve rehber kitaplarındandır. Önce Folklorun çalışma sahasını tesbit etmekte, dille folklor münasebetini göstermekte, muhtelif milletlerde Folklor çalışmalarını anlatmaktadır. Eserin asıl hususiyeti Folklorun antropolojik ilimler arasında mevkiini göstermesidir. Bu suretle psikolojik metoda dayanan bu bilgi şubesinin diğer beşerî ilimlerden ne derecede faydalanacağı ve onlara ne kadar yardım edeceği belirtiliyor. Eserin ikinci faslında bu bilginin metodu anlatılıyor. Bastian'danberi etnologlar arasında umumî kaide olarak kabul edilen: 1) Maddî kültür, 2) Mânevî kültür, 3) İctimai hayat tasnifine riayet ediliyor. Maddî kültürde ekonomik malzeme, iş ve geçim vasıtaları, kazanç ve zenginlik; mânevî kültürde mahallî dil, halk bilgisi, halk hikmetleri, estetik ve halk musikisi, halk dini incelenmektedir. İctimai hayatta kan münasebetleri, aile menşeleri, toprağa bağlı câmia, hususî cemaatler tetkik ediliyor. Bu sonuncu kısım âdeta morfolojik sosyolojiye hazırlık teşkil etmekte ve oraya malzeme hazırlamaktadır. Üçüncü fasıl Tasvirî Folklorla ayrılmıştır. Burada müellif mahallî ve millî anketlerin nasıl tatbik edileceğini gösteriyor. Müshahedecinin vasıfları, habercilerin seçilişi, soruş usulü, mahallî dili tetkik yolları izah ediliyor. Bundan sonra malzemenin nasıl tahlil edileceğini gösteriyor. Mahallî bir anketin nasıl hazırlanacağını, soru cetvellerinin nasıl tertip edileceğini öğretiyor. Daha sonra da, sıra ile köy ve kasabalardan bölgeye ve bütün memlekete doğru yükseliyoruz ki, bu da tetkikin terkibi kısmıdır. Dördüncü kısım mukayese metoduna ayrılmıştır. Burada vahşilerin masalları ve dinleri ile eski kavimlerin masal ve dinleri karşılaştırılıyor. Karşılaştırma bütün dünya kavimlerinin dinlerine kadar yayılıyor. Beşinci fasılda Folklorla tarih karşılaştırılmakta, son fasılda da kronolojik metoda göre bütün kavimlerin Folklor tekâmülü gösterilmektedir.

Dr. BEDİ ZİYA EGEMEN: *DİN PSİKOLOJİSİ* (Saha, kaynak ve metod üzerine bir deneme). Türk T. Kurumu B. — Ankara, 1952, shf. 52. —

Konusu dergimizi doğrudan doğruya ilgilendirmemekle beraber «Din psikolojisi» kitabı «Din sosyolojisi» ile bir çok bakımdan münasebeti olduğu için burada bahsediyoruz. İlähiyat Fakültesi Din psikolojisi Profesörü Dr. B. Z. Egemen bu küçük kitapta mevzuunun özlü bir hulâsasını vermekte, mütevazî ifade-sine rağmen din psikolojisinin vazih hatalarını çizmekte ve esaslı noktalarına nüfuz etmektedir.

Müellif giriş kısmında din psikolojisine ait temelli araştırmaları Amerikada W. James ve Almanyada Wundt'da buluyor. Bu iddiasında haklıdır. Bununla beraber ilmî psikolojiden önceye doğru gidilirse bu isimlere Vico'yu katmalı idi. Fransaya gelince sosyoloğ şöhretine ve psikolojiye cephe yapmasına rağmen kolektif psikolojiye büyük hizmeti olmuş olan Durkheim'in «Dini hayatın iptidai şekilleri» ni de unutmamak doğru olur. B. Z. Egemen kitabın esasını teşkil eden tek fasılda din hâdiselerini tetkike savaştan muhtelif psikoloji cereyanlarının kı-

sa birer tahlil ve tenkidini yaptıktan sonra, bu hâdiselerin hangi metodlarla tetkik edilmeleri gerektiği noktasında duruyor. Ona göre din psikolojisinin asıl mevzuu dinî yaşayanın ruhî strüktürünü kavramaktır. Bu da psychanalyse, marazî psikoloji, psiko-fizik, v.s. ile mümkün değildir. Bunun için psikolojiyi bir mahiyet ilmi olarak görenlerin zaviyesinden mevzua girmek, yani ampirik mânada phénomenologique bir psikoloji vasıtasıyla din hâdiselerini tetkik etmek lâzımdır. Nitekim bu bakımdan tetkik yapanlardan müellifin zikrettiği Van d. Leeuv'un «İptidai insan ve din» adlı eseri olduğu gibi; aynı zatın «Dinin fenomenolojik tetkiki» adlı büyük eseri doğrudan doğruya bu mevzua tahsis edilmiştir.

Müellif bu kitapçıkta kendi görüşünü belirtirken birbirine zid da olsa muhtelif psikoloji mekteplerinin din hakkındaki görüşünü hulâsa etmeyi ihmal etmiyor. Müellife göre «Din psikolojisi bir vâkıa ve tezahür ilmidir» yani dindarlığı tavsif ve izah eder. Fakat onun hakkında bir kıymet hükmü vermez. Bununla beraber müellif bu eserle «İslâm dünyasında ihmale uğrayan psikolojik araştırmaları teşvik» etmektedir.

CORRADO GİNİ: DÉMOGRAPHIE ET SOCIOLOGIE (Demografya ve Sosyoloji) Çeviren: Haydar Furgaç İstanbul, Edebiyat Fakültesi, 1952. —

Roma Üniversitesi Statistlik ve Demografya Profesörü Corrado Gini'nin 1950-51 yılında fakültemizde vermiş olduğu altı konferansın metni ile tercümelemleri fakültemiz yayınları arasında basılmıştır. Konferanslar İktisad Fakültesi Statistlik asistanı Haydar Furgaç tarafından tercüme edilmiş olduğu gibi, eser de onun tarafından tercüme ve neşredilmiştir.

Gini'ye göre cemiyet, çok cepheli bir varlıktır. Sosyoloji bütün bu cepheleri hep birden göz önüne alamaz. Bununla beraber onlardan yalnız birini tetkikle de iktifa edemez. Bu çok cepheli cemiyet intizamsızdır, cephelerinden her birinin kendine mahsus vasıfları vardır. Şu halde onlardan her birini ayrı ayrı tetkik etmeli, sonra aralarındaki münasebetleri meydana çıkarmalıdır. Müellif bu konferanslarda başlıca şu mevzuları incelemektedir: 1) İctimai hâdiseler için nüfusun kütle, kesafet ve temerküzünün ehemmiyeti; 2) İctimai hâdiselerin tetkikinde nüfus çoğalmasının ve bu çoğalmanın muhtelif sınıflardaki farklarının ehemmiyeti; 3) İctimai tabakalar arasında farklı olan nüfus çoğalmasının doğurduğu neticeler ki, bunları Prof. Gini «İctimai metabolizma» adı altında toplamaktadır. Ona göre içtımâi değişmelerin en mühim vasfı budur ve bu konferansların ağırlık merkezini teşkil eder. İctimai metabolizma Gini'ye göre biyolojiden alınmış mecazî bir tâbirdir. Uzviyette metabolizma nasıl temsil ve temessül arasında ahengi ve uzviyetin inkişaf halinde olduğunu ifade ederse, cemiyetlerde de nüfusun bir kısmının üst tabakalarda (sefahat, evlenmelerin azlığı, harpler, ilh. ile) azalması neticesinde yeni nüfusun aşağı tabakalardan yukarı tabakalara doğru çıkması ve boşalan yerleri doldurması suretiyle içtımâi metabolizma hâdisesi vukua gelmektedir. Konferans sahibine göre içtımâi metabolizmanın kayb olduğu zamanlarda cemiyetlerde harp, ihtilâl ve kriz hâdiseleri meydana çıkar; 4) Milletlerin hayatında içtımâi metabolizma değişmeleri bahsettiğimiz hâdiselerin muhtelif nevelerini meydana getirir. Müellif burada milletlerin tekâmülünün demografik âmillerini göstermeye çalışıyor; 5) milletler arasında demografik mübadeleler; 6) Nihayet